

Remissvar

Datum för beslut
2026-08-27

Beteckning
GD-beslut 46/2026
Dnr SBU 2026/574

Er beteckning
Dnr Ju2026/01665

Till
Justitiedepartementet

Remissvar för promemorian En skärpt syn på involvering av underåriga i brottslighet (Ds 2026:14)

Bakgrund

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har fått möjlighet att ge synpunkter på promemorian En skärpt syn på involvering av underåriga i brottslighet (Ds 2026:14) (Ju2026/01665). SBU yttrar sig utifrån myndighetens uppdrag att sammanställa och bedöma vetenskapligt stöd för metoder, insatser och arbetssätt inom bland annat socialtjänst och angränsande verksamheter. SBU lämnar därför synpunkter utifrån det vetenskapliga underlag som redovisas i promemorian och myndighetens uppdrag att sammanställa vetenskapliga underlag. SBU lämnar inte synpunkter från ett juridiskt perspektiv. Samtidigt vill SBU, i enlighet med tidigare remissvar inom området och med hänvisning till såväl SoL¹ som Barnkonventionen² betona att tolkningen av dessa ändringar ska ske med barnets (underårigas) bästa i beaktande i de fall de hårdare straffen tillämpas.

Synpunkter från SBU

I promemorian gavs tre förslag, vilka SBU svarar på nedan.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Vissa förtydliganden har gjorts av SFS 2026:1318 och en åtskillnad har även införts vad gäller grad, det vill säga ingen dom vid mindre allvarlig involvering av underårig i brottslighet, max 4-årigt straff vid involvering och 2–8-årigt straff vid grov involvering. Maxstraffet utökas därmed med 2 år. Ändringar har även gjorts gällande involvering av underåriga i försök till gravfridsbrott och barnpornografibrott.

- SBU kan inte bedöma de förväntade effekterna av förslagen. Däremot visar forskning att tidig involvering i brottslighet både ökar risken för senare allvarlig, våldsam samt för kronisk och mer långvarig brottslighet³. Promemorian redovisar inte något vetenskapligt stöd för de effekter som de föreslagna

¹ Socialtjänstlagen (2025:400): www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2025400_sfs-2025-400/

² Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197/

³ Loeber R & Farrington DP (2000). Young children who commit crime: Epidemiology, developmental origins, risk factors, early interventions, and policy implications. *Development and Psychopathology* 12(4):737–762.

ändringarna förväntas ha på rekrytering av barn till brottslighet eller på den långsiktiga brottsutvecklingen. Slutsatser om effekter där vetenskapligt stöd saknas bör formuleras med försiktighet.

- Förändringarna syftar till att begränsa antalet underåriga som involveras i brottslighet. Det skulle kunna leda till ett minskat behov av samhällsåtgärder för denna grupp, exempelvis elektronisk övervakning⁴). Något vetenskapligt stöd för en sådan effekt presenteras dock inte i promemorian. SBU skulle kunna ta fram ett vetenskapligt underlag om effekterna av denna typ av lagändringar på exempelvis nyrekrytering till kriminalitet, brottslighet och samhällskostnader.
- SBU instämmer i att underåriga ibland utnyttjas på grund av lägre straff. I promemorian framhålls att Polismyndigheten ser det som ett stort problem att ungdomar och unga vuxna högre upp i hierarkin använder sig av underåriga för att minska sina risker (s. 12). Promemorian föreslår därför att ålder i mindre utsträckning än tidigare ska ses som skäl för ansvarsfrihet vid involvering av underårig i brottslighet (s. 35–36).
- SBU vill dock, i linje med tidigare remissvar⁵ vidhålla att det rör sig om barn som riskerar att få en förstärkt kriminell identitet med en dom. Vi ser därför ett fortsatt behov av försiktig praxis vid domar mot underåriga. Fokus bör istället riktas mot de äldre uppdragsgivarna, och tillämpningen för underåriga bör begränsas till mycket grova brott.

Förslag till lag om ändring i lagen (2026:1235) om avlägsnande av rekryteringsinnehåll online

I samband med förslaget om rekrytering av underårig ges också ett förslag om ändring gällande online-rekrytering (s. 7, 33, 52). SBU har i uppdrag att stödja omställningen till den nya socialtjänstlagen inklusive brottsförebyggande arbete inom socialt arbete. Myndigheten bedömer att detta förslag ligger i linje med en förebyggande strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet samt med andra sociala brottsförebyggande insatser (s. 12–13).

- SBU tillstyrker förslaget om att utvidga lagen till att också omfatta grovt involverande av underårig i brottslighet, eller försök till sådant brott. Digitala plattformar (online) har blivit en vanligare arena för organiserad brottslighet, och särskilt barn och unga vuxna riskerar att via olika sociala medier komma i kontakt med organiserad brottslighet, droghandel och extremistgrupper. Risken för involvering ökar dessutom om man har psykologiska och sociala riskfaktorer som försämrad impuls kontroll och en traumahistorik⁶. Den bredare rekryteringen av underåriga online (violence “as-a-service”) försvårar det brottsförebyggande arbetet. Avlägsnande av rekryteringsinnehåll online och en

⁵ Remissvar för utkast till lagrådsremiss Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott (Ju2025/01945); Remiss: Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar (Ju2026/00322); Remissvar för utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga (S2026/00342).

⁶ Casagrande B (2025). Online Gang Recruitment’s Tactics exploit youth’s vulnerabilities: A systematic review. Master Thesis. Malmö University; Cludy J (2026). Vulnerable Online: Identifying risk profiles for recruitment into online extremist groups. *Group Process & Intergroup Relations*. Doi: 10.1177/13684302261454954

straffskala som tydliggör grov involvering⁷ förväntas enligt promemorian försvåra rekryteringen av barn och unga till kriminella grupperingar.

Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område

- SBU varken tillstyrker eller avstyrker förslaget till lagändring gällande den tidsperiod polisen har rätt att behandla personuppgifter i registret för personer med dom med bevistalan. I promemorian föreslås att skrivelsen om bevistalan tas bort i texten kring när uppgifter i registret för personer med dom med bevistalan ska raderas (s. 8, 53). Se även punkten nedan avseende denna ändrings förenlighet med barnrättsperspektivet.

Ändringarna i förhållande till barnrättsperspektivet

Promemorian behandlar de eventuella negativa konsekvenser de föreslagna förändringarna kan ha på barnen, bland annat i relation till Barnkonventionen (s. 47–48). SBU har i tidigare remissvar⁸ avstyrkt flera förslag som berört underåriga, och förtydligar därför även här vår hållning i frågan i relation till promemorians förslag.

- SBU har i tidigare remissvar⁹ uttryckt vissa tveksamheter till hur föreslagna ändringar, bland annat vid användning av hemliga tvångsmedel, tar barnens bästa i beaktande. I promemorian tydliggörs dock att förslagen syftar till att skydda barnen och att det endast i få fall, och vid grov brottslighet, kan påverka underåriga.
- SBU har i tidigare remissvar¹⁰ även ifrågasatt hur länge polisen behandlar personuppgifter om underåriga i register med tanke på förutsättningarna för att lämna kriminaliteten. Denna promemoria tydliggör att det maximalt kan röra sig om några få månader extra för de barn som i mål om bevistalan har förklarats begått ett allvarligt brott. SBU avstår därför från att kommentera ändringen ytterligare.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Britta Björkholm 2026-08-27. Projektledare Nina-Katri Gustafsson har varit föredragande.

⁷ Där hänsyn tas till om den rekryterade varit särskilt sårbar, exempelvis med funktionsnedsättning eller ett yngre barn, om tvång/påtryckning har använts, om flera unga involverats, och brottets allvarlighetsgrad.

⁸ Remissvar för utkast till lagrådsremiss Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott Dnr Ju 2025/01945; Remissvar för utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga; Dnr S2026/00342; Remiss: Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar Dnr J2026/00322

⁹ Remissvar för utkast till lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga; Dnr S2026/00342; Remiss: Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar Dnr J2026/00322

¹⁰ Remiss: Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar Dnr J2026/00322